

Vraag & antwoord

Handvatten voor transparantie tijdens het formatieproces

1. Hoe zit het met de openbaarheid tijdens het formatieproces?

Artikel 5.4 Wet open overheid (Woo) bepaalt in feite dat de openbaarheid van het gehele formatiedossier is opgeschort totdat de formatie is afgerond. De reden hiervoor is dat formaties naar hun aard grote politieke en maatschappelijke interesse genieten en vertrouwelijk moeten kunnen plaatsvinden. Deze bepaling sluit actieve openbaarmaking van bepaalde documenten tijdens het proces van formatie echter niet uit.

2. Is deze bepaling ook van toepassing voor provincies, gemeenten en waterschappen?

Ja, door voortschrijdend inzicht bij de initiatiefnemers is dit uiteindelijk aangepast in de Woo. Ook bij gemeenten, provincies en waterschappen vinden immers na verkiezingen formaties plaats, waarbij de bescherming van vertrouwelijke onderhandelingen van hetzelfde belang is. Daarom is ‘kabinetsformatie’ in de wet vervangen door ‘formatie’.

3. Wat zijn de aandachtspunten en waarom is openbaarheid zo belangrijk?

In dit document staan enkele handvatten daarvoor. Heeft u hierna nog vragen, maak dan gebruik van de mogelijkheid van een persoonlijk consult of groepsconsult via [Kennisdeling](#)

Aandachtspunten

Aandachtspunt 1

Is de verkenner of (in)formateur niet aangesteld of benoemd door Provinciale Staten, de Gemeenteraad of het Algemeen Bestuur van het waterschap, dan is de Woo in het geheel niet van toepassing op de informatie die berust bij de verkenner of (in)formateur. Dit is dus anders bij de Rijksoverheid waar de verkenner of (in)formateur altijd benoemd wordt door de Tweede Kamer. Let op! Bij gemeenten, provincies of waterschappen kan de aanstelling ook door de Burgemeester, Commissaris van de Koning of de Dijkgraaf plaatsvinden. Dan is de Woo wel van toepassing.

Aandachtspunt 2

Is de verkenner of (in)formateur aangesteld of benoemd door (de voorzitter van) de democratisch gekozen volksvertegenwoordiging, dan valt deze (in ieder geval) onder de verantwoordelijkheid van dat orgaan en is er sprake van ‘onder verantwoordelijkheid werkzaam zijn’ in de zin van 4.1 Woo. Hij is niet zelf bestuursorgaan, dus een Woo-verzoek direct gericht aan de (in)formateur kan niet. De informatie uit het dossier valt in dat geval echter formeel wél onder de Woo, het ‘berust’ namelijk dan formeel bij degene die heeft aangesteld en feitelijk bij de (in)formateur.

Aandachtspunt 3

Tijdens de formatie kan er op grond van 5.4 Woo géén (succesvol) Woo-verzoek gedaan worden naar informatie die bij de aangestelde verkenner, informateur of formateur berust: die informatie wordt niet op verzoek openbaar zolang de formatie loopt (tot de benoeming van bestuurders).

Aandachtspunt 4

Komt er een Woo-verzoek binnen na afloop van de formatie, dan moet er gewoon worden beoordeeld aan de hand van de uitzonderingsgronden uit 5.1 en 5.2 Woo. Het is voorstelbaar dat er informatie of documenten niet openbaar kunnen vanwege goed functioneren van de overheid (vertrouwelijke onderhandelingen, de i-grond van artikel 5.1 lid 2 onder i Woo).

Waarom juist ‘openbaar, tenzij’?

Reden 1

Op termijn is het de bedoeling dat delen van het formatiedossier actief openbaar worden. Dit geldt meer specifiek voor brieven die van derden afkomstig zijn en die binnen de reikwijdte van 3.3 lid 2 onder a Woo (‘verplichte actieve openbaarmaking’) vallen. Anticipeer hier zoveel mogelijk op door documenten uit het formatiedossier actief openbaar te maken!

Reden 2

Met actieve openbaarmaking hoeft niet te worden gewacht tot de formatie is afgerond. Voor documenten waarvoor die vertrouwelijkheid evident niet nodig is, kan in de praktijk en ten behoeve van maximale transparantie een andere afweging worden gemaakt, ook terwijl de formatie nog loopt. Voordeel is namelijk dat andere mensen en organisaties ook kennis kunnen nemen van de informatie die de (in)formateur bereikt en vanuit welke externe bron dat afkomstig is.

Reden 3

Tussentijdse openbaarmaking biedt de gelegenheid om te reageren richting de (in)formateur terwijl de formatie loopt. Op die manier wordt de mogelijkheid van beïnvloeding via eenzijdige informatieverstrekking aan de (in)formateur beperkt.

Reden 4

Het formatiedossier dat na de formatie overblijft, bevat niet per definitie ook álle stukken van de formatie; de (in)formateur bepaalt wat er in het dossier komt. Het belangrijk om over die keuzes zo veel mogelijk transparant te zijn.

Tip

Zorg dat degene die de (in)formateur heeft aangesteld met de (in)formateur en participerende fracties of fractievoorzitters afspraken maakt over het formatiedossier én de openbaarmaking daarvan. Dit helpt om helderheid te verschaffen over de werkwijze en om maximale transparantie te bewerkstelligen waar dat mogelijk is. Tussentijds óf achteraf, actief óf op verzoek.

